

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS
VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2025

Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans bland de allmänna förvaltningsdomstolarna. Huvuduppgiften är att leda rättstillämpningen genom att skapa vägledande avgöranden. Domstolen har 85 medarbetare, varav cirka 70 procent är jurister.

Högsta förvaltningsdomstolen

Postadress: Box 2293, 103 17 Stockholm

Besöksadress: Birger Jarls torg 13, 111 28 Stockholm

E-post: hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

www.domstol.se/hogsta-forvaltningsdomstolen

 Högsta förvaltningsdomstolen

INNEHÅLL

MIN TID SOM ORDFÖRANDE	3
FYRA NYA RÖSTER I HÖGSTA INSTANS	9
MED NYFIKENHETEN SOM LEDSTJÄRNA	13
RÄTTSFALL I KORTHET	16
MARIE JÖNSSON OM DOMARROLLEN OCH RÄTTSSTATEN	23
DISTANSARBETE INGET SVÅRT VAL OM DU FRÅGAR LUND	25
DOMSTOLEN HAR ÖRAT MOT MARKEN	29
DOMSKRIVNING: VÄGLEDNING I FOKUS	31
ETT INSTRUMENT FÖR ENHETLIG RÄTTSTILLÄMPNING	35
SÅ GÅR DET TILL I HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN	38
ÅRET I KORTHET	40
LEDAMÖTER	42
ORGANISATION	44
STATISTIK	45

*Högsta förvaltningsdomstolens
ordförande 2018-2025,
Helena Jäderblom*

MIN TID SOM ORDFÖRANDE

Efter drygt sju år som ordförande i Högsta förvaltningsdomstolen är det dags för mig att sluta. Mycket har hänt under dessa år, såväl i domstolen som i omvärlden. Medarbetare har kommit och gått och det har varit en ynnest att ha fått arbeta med mina justitierådskollegor i dömandet, liksom med alla andra medarbetare som bidrar till att verksamheten fungerar så väl.

En stadig, men inte dramatisk, måltillströmning innebär att Högsta förvaltningsdomstolen numera får in och avgör omkring 8 000 mål om året. De flesta målen utgörs av överklaganden av kammarrätternas avgöranden. Eftersom Högsta förvaltningsdomstolen är en i det närmaste renodlad prejudikatinstans krävs i de allra flesta fall prövningstillstånd för att ett mål ska tas upp och prövas i sak. En stor del av arbetet i Högsta förvaltningsdomstolen går ut på att ta fram prejudikatintressanta frågor som motiverar prövningstillstånd, vilket ges i omkring en procent av överklagandena.

Europarätten, alltså EU-rätten och Europakonventionen, har inneburit ett skifte när det gäller förvaltningsdomstolarnas roll. Dessa rättssystem har för svensk del inneburit att vi inte bara har den svenska riksdagens lagar och regeringens och andra svenska myndigheters föreskrifter att rätta oss efter. Våra domstolar ska numera också tillämpa en rad regler och principer som har klarlagts genom EU-domstolens och Europadomstolens praxis. De högsta domstolarna är skyldiga att vända sig till EU-domstolen för att få klarhet i innebörden av EU-rättsliga regler

när något är oklart. Under senare år har Högsta förvaltningsdomstolen konstant haft flera begäran om förhandsavgöranden inneliggande hos EU-domstolen. En nyhet sedan april i år är att de högsta domstolarna i Sverige genom tillträde till Europakonventionens 16:e protokoll numera har möjlighet att begära rådgivande yttrande från Europadomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen har ännu inte använt sig av den möjligheten.

Mängden måltyper i förvaltningsdomstolarna har ökat dramatiskt över åren genom europarättens krav på rätt till domstolsprövning. Från att ursprungligen ha handlagt i huvudsak skattemål hanterar förvaltningsdomstolarna numera också hundratals andra måltyper på bland annat områdena för socialförsäkring, tvångsvård och upphandling.

Trots att det förvaltningsrättsliga dömandet griper över mängder av människors livssituationer och företagens villkor är allmänhetens intresse för och förståelse av vår verksamhet liten jämfört med intresset för de allmänna domstolarnas brottmålsprocesser, i vart fall om man ser till graden av uppmärksamhet i media. Det förefaller vara ett tillstånd som råder också i andra länder. ►

Den tidigare presidenten i UK Supreme Court, baroness Brenda Hale, har nyligen kommit ut med en bok om det brittiska domstolssystemet: "With the Law on Our Side". Ett i mitt tycke utmärkt initiativ. Brenda Hales syfte med boken är att få allmänheten att förstå inte bara vad rättssystemet kan göra mot dig – som i brottmålen – utan även hur det kan verka för dig, som i förvaltningsprocesserna.

Det viktiga arbetet med domskrivning, det vill säga utformningen av Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden på ett klart och begripligt sätt, påbörjades innan jag började här. Mycket var redan gjort när jag tillträdde men justitieråden har fortsatt att diskutera och tillsammans utveckla sättet som vi formulerar oss i våra avgöranden. Det är ytterst en fråga om legitimitet och förtroende för Högsta förvaltningsdomstolens verksamhet att våra avgöranden håller hög kvalitet.

Behovet av vägledande avgöranden

För att bredda kunskapen om behovet av praxis ur förvaltningsrätternas synvinkel och att sprida kunskap om Högsta förvaltningsdomstolens verksamhet inledde vi i början av 2020 besök hos landets tolv förvaltningsrätter. Vid dessa besök, då vi såg till att få träffa alla personalkategorier, deltog från Högsta förvaltningsdomstolen, förutom jag själv, ett par andra justitieråd, domstols-handläggare, justitiesekreterare och beredningsjurister. Vi hann med fem besök innan coronapandemin slog till. Under våren 2022 till maj 2023 kunde vi besöka de återstående förvaltningsrätterna, med undantag för den i Växjö, som i stället kom på besök hos oss. Från dessa besök har jag tagit med mig en bättre förståelse för hur förvaltningsrätternas skilda förutsättningar påverkar deras verksamhet, såväl storleksmässigt som när det gäller sammansättningen av måltyper.

Ett viktigt forum för att få fram önskemål om Högsta förvaltningsdomstolens praxis har varit de årliga mötena i domstolen med representanter för de fyra kammarrätterna. Vi har också inlett en serie praxismöten med inbjudna advokater, forskare, myndigheter och intresseorganisationer för att få fram ►

deras önskemål om prejudikat. Hittills har vi hållit sådana möten på områdena för skatt, socialförsäkring samt tvångsvård av barn och placering av barn i skyddat boende.

Omvärlden

Under min tid i domstolen har omvälvande händelser i omvärlden ägt rum som haft stor påverkan i Sverige, liksom på arbetet i och fokus för verksamheten i Högsta förvaltningsdomstolen. Rysslands anfallskrig i Ukraina har satt säkerhetsfrågor högt på dagordningen i alla samhällsfunktioner. Den växande organiserade brottsligheten har bidragit till ett försämrat säkerhetsläge, också i domstolarna. Vi i Högsta förvaltningsdomstolen har ägnat mycket tid och kraft åt att öka säkerhetsmedvetandet bland våra medarbetare och arbetar aktivt för att förbättra vår beredskap inför olika säkerhetshot.

Utvecklingen i en del länder, även inom EU, har gått mot allt mindre tilltro och respekt för rättsstaten. Här har vi tvingats inse hur lätt nedmonteringen av rättssäkerhetsgarantier, som till exempel oberoende domare och domstolar, kan gå också i länder som vi uppfattat som robusta liberala demokratier. I Högsta förvaltningsdomstolen har vi diskuterat och lämnat remissynpunkter på förslagen i slutbetänkandet av 2020 års grundlagsutredning (SOU 2023:12) och betänkandet från 2024 års domarutredning (SOU 2025:56), som ju innehåller förslag i syfte att stärka domstolars och domares oberoende och på så sätt rättsstatens principer.

Coronapandemin medförde inte bara isolering och oro för smittspridning utan även en accelererad utveckling av de tekniska förutsättningarna för att arbeta på distans. Numera är det möjligt för många i Högsta förvaltningsdomstolen att i viss utsträckning arbeta hemifrån. Men Högsta förvaltningsdomstolen har under lång tid haft justitiesekreterare som arbetar på distans från olika stationeringsorter runt om i landet – från Umeå till Lund. När det gäller dem ser vi att Högsta förvaltningsdomstolen inte bara fått bättre möjligheter att rekrytera skickliga medarbetare utan också att utstationeringen ger ökade förutsättningar att rekrytera domare till domstolarna i hela Sverige.

Internationellt samarbete

Högsta förvaltningsdomstolen har sedan lång tid tillbaka ett väl utvecklat samarbete med alla högsta domstolar i Norden, ett samarbete som jag har uppskattat mycket. Eftersom Finland och Sverige har parallella organisationer för allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar består denna krets av sju domstolar. Såväl dessa domstolars domare som kanslichefer träffas regelbundet för att utbyta erfarenheter i rättsliga ämnen och i frågor som rör administration och rättspolitik. Det senaste rättsseminariet stod Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen värd för i Saltsjöbaden i våras. En viktig fråga som togs upp där var rekryteringen av domare till de högsta domstolarna. På vissa håll råder en märkbar snedfördelning mellan könen, där kvinnorna är i minoritet. Men också den nästan totala avsaknaden av domare av utländsk härkomst diskuterades.

Högsta förvaltningsdomstolen och Högsta förvaltningsdomstolen i Finland har sedan lång tid tillbaka haft ett särskilt nära samarbete. Under min tid i Högsta förvaltningsdomstolen har vi bland annat träffats för att bistå med erfarenheter inför införandet i Finland av prövningstillstånd i högsta instans. Högsta förvaltningsdomstolen har också fungerat som en aktiv partner till vår finländska systerdomstol när den under två år varit ordförandeland i ACA Europe, under ledning av president Kari Kuusiniemi.

ACA Europe är ett nätverk för de högsta förvaltningsdomstolarna inom EU och för EU-domstolen. Regelbundet erfarenhetsutbyte sker mellan dessa domstolar. Högsta förvaltningsdomstolen tar nästan varje år emot en domare från en högsta förvaltningsdomstol i ett annat EU-land för ett två veckors utbyte och har möjlighet att sända ut en domare på motsvarande utbyte. Inom ramen för ACA-nätverket arrangeras också seminarier i olika ämnen. Högsta förvaltningsdomstolen stod värd för ett sådant i Stockholm i oktober 2023 på temat "Preliminary rulings from the European Court of Justice – From Cifit to Conzortio". Det seminariet fokuserade på de högsta domstolarnas skyldighet att begära förhandsavgöranden från EU-domstolen.

Conseil d'État i Frankrike och Högsta förvaltningsdomstolen har ett samarbete som inleddes 2020

med ett gemensamt seminarium i Stockholm. Därefter har gemensamma seminarier ägt rum i Paris och ännu en gång i Stockholm. Det är naturligtvis mycket som skiljer verksamheterna åt i dessa två domstolar, men även mycket som förenar. Exempelvis består en uppgift för domare i båda domstolarna i att tjänstgöra som granskare av lagförslag (i Sverige i Lagrådet). Frågor om klimatprocessande, hanteringen av förhandsavgöranden från EU-domstolen, jävsproblematik samt förhållandet mellan GDPR och offentlighetsprincipen är några exempel på diskussionsämnen från dessa seminarier.

Högsta förvaltningsdomstolens förhållande till Högsta domstolen

Dömandet i Högsta förvaltningsdomstolen och Högsta domstolen avser skilda rättsområden. Ändå behöver vi ibland ta oss an och döma i överlappande rättsfrågor. Det finns då en risk för att vi kommer fram till motstridiga ståndpunkter, något som kunde ha inträffat till exempel 2013 när såväl Högsta domstolen som Högsta förvaltningsdomstolen tog ställning till hur förbudet mot dubbelbestraffning skulle hanteras när det gällde lagföring för skattebedrägeri i de allmänna domstolarna respektive påförande av skatte-tillägg i förvaltningsdomstolarna. I de fallen drog domstolarna samma slutsats, nämligen att skatte-tillägg är en form av straff, och någon konflikt uppstod alltså inte mellan de båda högsta domstolarnas tillämpning.

Något som har medfört ökade möjligheter för Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen att motverka motstridiga avgöranden är det numera väletablerade samarbetet mellan domstolarna. Sedan grundlagsändringar och ändringar i vanlig lag möjliggjorde det har Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen sedan 2018 vid närmare trettio tillfällen lånat in domare från varandra i enskilda mål där den ena domstolen har bedömt att det skulle vara värdefullt med kompetens från något särskilt område från den andra. Justitieråd har också vid flera tillfällen gjort längre – omkring tre månader långa – utbyten i varandras domstolar. Detta har, förutom en ökad förståelse för själva dömandet i den andra domstolen, också gett värdefull insikt i den domstolens arbetssätt. Jag har uppskattat samarbetet med våra kollegor i Bondeska palatset, inte minst med ordföranden Anders Eka.

Risken för motstridiga avgöranden finns inte bara i de svenska högsta instanserna. Det kan även gälla för internationella domstolar vars avgöranden Sverige har förbundit sig att respektera; mellan EU-domstolen och Europadomstolen finns potentiella konfliktytor när det gäller innebörden av grundläggande fri- och rättigheter, till exempel på asylområdet och när det gäller principer för verkställighet av familjerättsavgöranden.

Det är min övertygelse att det på rättsområden där det finns en risk för motstridiga avgöranden till och med kan vara en fördel att det finns olika prejudikatinstanser som kan ta till sig av varandras praxis och på den vägen vässa sina argument för att förklara när det kan vara nödvändigt att välja en annan väg än systerdomstolen, alternativt varför det är rätt att göra på samma sätt som den. Det kan leda till högre kvalitet på prejudikaten. Min slutsats är att vårt svenska domstols-system med parallella domstolshierarkier är bra. Det är också på sin plats att framhålla att inom EU har de flesta stater ett domstolssystem med såväl allmänna som förvaltningsdomstolar, med skilda högsta instanser (till exempel Finland, Tyskland, Polen, Belgien, Frankrike, Grekland, Italien och Nederländerna).

Framtiden

Jag har förmånen att lämna en verksamhet som fungerar väl tack vare domstolens ytterst kompetenta medarbetare, som alla har bidragit till att målbalansen trots ökande måltillströmning ligger på en rimlig nivå, att avgörandena håller hög kvalitet och att det råder trivsel och god stämning. Det innebär inte att Högsta förvaltningsdomstolen inte står inför utmaningar i framtiden, som till exempel AI-teknikens risker och möjligheter. Jag är emellertid övertygad om att Högsta förvaltningsdomstolen med den tillträdande ordföranden justitierådet Linda Haggren vid rodret och alla andra medarbetare är i de bästa händer och beredd att ta sig an alla slags kommande uppgifter.

*Helena Jäderblom, före detta ordförande,
Högsta förvaltningsdomstolen*

*Justitieråden Mikael Westberg, Karin Attorps,
Johanna Mihaic och Mathias Säfsten*

FYRA NYA RÖSTER I HÖGSTA INSTANS

När Högsta förvaltningsdomstolen under året välkomnade fyra nya justitieråd förstärktes domstolen av erfarenheter från affärsjuridisk advokatbyrå, departement och myndigheter. De nytillträdde justitieråden berättar om sina erfarenheter, förväntningar och inom vilka rättsområden de ser behov av ytterligare vägledning genom praxis.

Mikael Westberg

Vad i din bakgrund tror du har varit viktigast?

Jag har ganska lång erfarenhet av socialförsäkringsområdet och har nog snappat upp något om hur systemet faktiskt fungerar.

Vad lockade med att bli justitieråd?

Efter att ha återvänt till dömande verksamhet 2023 ville jag renodla rollen ytterligare, att få bidra till praxisbildningen i högsta instans lockade.

Vad ser du mest fram emot?

Att vara med och bidra till god praxis och att coacha yngre kollegor som justitiesekreterare och beredningsjurister.

Vad skiljer rollen från din tidigare?

Efter många år som chef och i myndighetsledande ställning lämnar jag nu strategiska frågor bakom mig för ett renodlat dömande arbete. Det känns roligt och utmanande.

Var behövs mest vägledning?

Med min bakgrund är det naturligt att nämna socialförsäkringen eftersom både regelverket och den verklighet i vilken det ska tillämpas ständigt förändras. Det är ett rättsområde som har stor betydelse för många människor.

Hur ser du på digitaliseringens påverkan?

Det finns nyttor framför allt kopplade till effektivisering, men också tydliga risker; ett stort beroende av ett fåtal utländska it-leverantörer och särskilt frågor om legitimitet när mänskligt tänkande och omdöme ersätts av algoritmers problemlösning utifrån sannolikhet. AI kräver stora informationsmängder och man kan fråga sig om mer informationsbehandling verkligen är vad den här världen behöver. Kanske behöver vi snarare bli bättre på att dra kloka slutsatser av den information som redan finns tillgänglig?

Råd till unga jurister?

Gör det som är kul och ger inspiration. Våga avvika från det förväntade. Var en lagspelare; tillsammans blir man smartare och får mer gjort. ►

Karin Attorps

Vad i din bakgrund tror du har varit viktigast?

Min gedigna erfarenhet inom skatteområdet och näringslivet som advokat samt kombinationen av praktisk juridisk rådgivning och ett genuint juridiskt intresse.

Vad lockade med att bli justitieråd?

Det är ett drömjobb, nästan som att söka en plats i juridikens motsvarighet till Real Madrids startelva. Att få bidra till vägledande domar av betydelse för samhället och den enskilde lockade mig starkt.

Vad ser du mest fram emot?

Att få tid att djupdyka i svåra frågeställningar och att tillsammans med skickliga kollegor mejsla ut praxis.

Vad skiljer rollen från din tidigare?

Att gå från advokat till justitieråd innebär både ett nytt perspektiv och ett nytt arbetssätt. Det är andra koder, andra protokoll, men också samma känsla av att lösa frågor tillsammans med kompetenta kollegor.

Var behövs mest vägledning?

Inom skatterätten skulle jag nämna frågor som rör kvalificerade personaloptioner. En till synes enkel lagtext rymmer en hel del tolknings- och tillämpningsfrågor. Befrielse från skattetillägg, nyansering av företräddaransvar samt beskattning av riskkapitalsektorn är andra områden där det enligt mig finns behov av ytterligare vägledning.

Hur ser du på digitaliseringens påverkan?

Det kommer att påverka. AI kan hantera stora textmängder och ge överblick kring ett rättsområde, men adekvat analys och omdöme kräver fortsatt mänsklig expertis. Vi ser redan nu hur chatrobotar utgör ett verktyg i enskildas processföring, vilket inte är helt okomplicerat.

Råd till unga jurister?

Lyssna till din inre röst, fokusera inte på vad som ser bra ut på papperet. Om den inre kanariefågeln sång har tystnat är det dags att flyga vidare.

Johanna Mihaic

Vad i din bakgrund tror du har varit viktigast?

Jag har under en längre tid arbetat med lagstiftning inom olika rättsområden, bland annat inkomstskatt och tvångsvård, vilket har gett mig värdefull erfarenhet.

Vad lockade med att bli justitieråd?

Jag lockades av möjligheten att få fördjupa mig i rättsliga frågor av principiell betydelse och av det kollegiala arbetet. Jag hade också hört att Högsta förvaltningsdomstolen är en väldigt trevlig arbetsplats.

Vad ser du mest fram emot?

Jag ser fram emot att arbeta med mina nya kollegor, att ta del av deras erfarenheter och olika perspektiv. Jag ser också fram emot att få arbeta med domskrivning.

Vad skiljer rollen från din tidigare?

Det är stor skillnad, det är ett annat arbetssätt och ett annat tempo. Här finns det mer tid för eftertanke.

Var behövs mest vägledning?

Det behövs inom flera områden. Både samhället och regelverk förändras så det dyker alltid upp nya frågor.

Hur ser du på digitaliseringens påverkan?

Digitala hjälpmedel kommer att fortsätta att underlätta arbetet. När det gäller användningen av AI kan myndigheternas utökade användning av AI leda till flera rättsligt intressanta frågor att ta ställning till framöver.

Råd till unga jurister?

Gör det som är roligt och utvecklande. Det finns ingen spikrak väg.

Mathias Säfsten

Vad i din bakgrund tror du har varit viktigast?

Jag tror att mina många års erfarenhet av lagstiftningsarbete på bland annat grundlagsområdet och den allmänna förvaltningsrättens område har gett mig en användbar bredd inom juridiken.

Vad lockade med att bli justitieråd?

Efter år av lagstiftningsarbete lockades jag av att arbeta med juridiken ur ett rättstillämpningsperspektiv. Att få bidra till praxis känns både utmanande och meningsfullt.

Vad ser du fram emot mest?

Jag ser mycket fram emot att få jobba med prejudikatbildning tillsammans med trevliga och skickliga kollegor, både med övriga råd och andra personalgrupper, och att bredda mina erfarenheter.

Vad skiljer rollen från din tidigare?

Skillnaden mellan att jobba med lagstiftning i en politiskt styrd organisation och att arbeta i en oberoende dömande verksamhet är stor. Jag trivs väldigt bra med det kollegiala dömandet.

Var behövs vägledning?

Olika processuella frågor som kan aktualiseras hos både myndigheter och domstolarna tycks ha blivit viktiga att uppmärksamma. De är frågor som ofta är av stor betydelse för hur medborgarna uppfattar sig bli bemötta av myndigheterna och för hur de kan ta tillvara sin rätt.

Hur ser du på digitaliseringens påverkan?

AI kan säkerligen utvecklas till ett värdefullt stöd i myndigheternas beslutsfattande. Även enskilda kan sannolikt komma att nyttja AI för sin processföring i allt större utsträckning. Hur förvaltningsprocessen påverkas av det ska bli intressant att följa.

Råd till unga jurister?

Sätt inte upp för tydliga karriärmål, de kan begränsa dig. Låt nyfikenhet och öppenhet vara vägledande för dina val.

*Högsta förvaltningsdomstolens
ordförande 2018-2025,
Helena Jäderblom*

MED NYFIKENHETEN SOM LEDSTJÄRNA

Livslångt lärande, där nyfikenhet snarare än titlar och status har varit drivkraften. Så beskriver Högsta förvaltningsdomstolens ordförande Helena Jäderblom en resa som inledningsvis siktade på Kungliga Tekniska högskolan, men som svängde över till domarbanan och via Strasbourg ledde till Högsta förvaltningsdomstolen och hörnrummet i Sparreska palatset på Riddarholmen.

Helena Jäderblom uppmuntrar unga jurister att våga ha ett öppet sinne för de utmaningar och möjligheter de möter under resans gång.

– När jag läste vid universitetet och i början av mitt yrkesliv var vi lite mer obekymrade än unga jurister är i dag. Nu verkar många känna stress över att inte tidigt ha sina mål helt klara för sig, men det tycker jag inte att man ska göra. I den här branschen finns många skiftande arbetsfält och alla sorters erfarenheter kan vara till nytta. Om man inledningsvis landar fel kan man alltid söka sig vidare, säger Helena Jäderblom.

Våga pröva

Inställningen har följt henne genom yrkeslivet: att våga pröva, att inte låsa sig vid ett enda mål och att lita på att erfarenheter, även oplanerade, har ett värde. På sätt och vis är det precis vad hon gör nu. Hon går vidare, utan att fullt ut veta vad som väntar runt hörnet. Nu väntar pension efter drygt 40 år som yrkesverksam jurist, varav sju som ordförande i Högsta förvaltningsdomstolen.

– Jag har ingen aning om hur det kommer att kännas. Självklart kommer jag att sakna arbetet här och alla medarbetare; jag har verkligen trivts och tyckt om det jag har gjort. Jag har försökt att förbereda mig på att tappa min yrkesidentitet och det är en bra och spännande känsla att få mycket mer tid till annat än förvärvsarbete, säger hon.

Det är inte helt lätt att lämna den fysiska miljön.

– Jag sitter ju och tittar ut över Stockholms vackraste byggnad, säger hon och pekar på Riddarholmskyrkan som ligger några meter utanför tjänsterummet.

Tömmer tjänsterummet

Efterträdaren Linda Haggren, sedan några år justitieråd i domstolen, flyttar snart in. Dessförinnan ska hyllorna tömmas. I flyttlådan samsas bland annat en tygdocka föreställande biskop Desmond Mpilo Tutu – en gåva och minne från ett uppdrag i Sydafrika – med en keramisk boxervalp, en avskedspresent från kollegorna häromdagen. Kartongens brokiga innehåll vittnar om en karriär som sträckt sig bortom Sveriges gränser. ►

Helena Jäderblom belönades häromåret med den franska utmärkelsen Hederslegionen (Ordre national de la Légion d'honneur) och tidningen Dagens Juridiks pris Årets jurist. Men hon är lika prestigelös i synen på den egna karriären som hon är kompromisslös i fråga om uppdragets kärna. Dömandet är det viktigaste.

– Det har varit utvecklande att varje vecka ta del av nya mål som kan handla om nästan vad som helst. Förvaltningsdömandet är så brett och levande. Man blir aldrig färdiglärdd.

Avtackning med seminarium om offentlighetsprincipen

När detta skrivs har Helena Jäderblom nyligen avtackats två gånger. Först i mer formella former, ett seminarium i Riddarhuset tillägnades hennes yrkesgärning. Publicister, jurister och forskare samlades kring temat offentlighetsprincipen – en röd tråd genom hennes karriär, från åren i Justitiedepartementet till tiden som domare i Europadomstolen i Strasbourg.

Frågan är också högaktuell i dag. Förvaltningsdomstolarna ställs inför alltmer komplexa avvägningar kring transparens och utlämnande av allmänna handlingar i takt med digitaliseringen, samtidigt som EU-rätt och andra rättstraditioner möter den svenska hållningen, inte alltid utan gnissel. Helena Jäderblom är en tydlig förespråkare för öppenhet och vid seminariet vittnade flera deltagare om hennes betydelse för transparensen, både nationellt och internationellt.

Mer tid för familjen

Den andra avtackningen hölls tillsammans med medarbetarna i Högsta förvaltningsdomstolens bibliotek. Här fick även mer personliga sidor ta plats, samtidigt som varmkorv serverades, Helena Jäderbloms eget val. Intresset för resor och kultur drivs av samma nyfikenhet som har präglat hennes yrkesliv. Förutom keramik-hunden av favoritrassen boxer fick hon därför en scrapbook med kollegornas bästa tips på smultronställen runt om i Sverige. För även om hon inte blir sysslolös efter årsskiftet – uppdrag som ordförande för Stockholms universitets styrelse och i Europarådets organ för Tromsökonventionen om handlingsoffentlighet väntar – finns nu mer tid för camperlivet och för att umgås med familjen.

Tre instanser

Vägen till Riddarholmen var inte utstakad från början. Efter naturvetenskaplig linje på gymnasiet var planen att gå en teknisk utbildning, men efter ett sabbatsår blev det i stället den då så kallade ”proppen” i juridik. Det gav mersmak. Efter juristexamen följde domarutbildning och elva år i Justitiedepartementet, en period starkt präglad av Sveriges inträde i EU 1995. Förhandlingar i Bryssel blev en viktig skola i EU-rätt och gymnasiefranskan dammades av.

Sedan följde domartjänster i tre instanser: Förvaltningsrätten i Stockholm, Kammarrätten i Stockholm och som justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen – samma domstol hon senare återvände till som ordförande.

– Jag är tacksam över att ha fått arbeta som domare i alla tre instanser. Det har gett insikt i de olika förhållanden domare arbetar under. Jag har uppskattat både självständigheten i att vara domare i förvaltningsrätt och det kollegiala samarbetet i kammarrätt och i Högsta förvaltningsdomstolen.

Nationella och internationella miljöer

Tiden i Justitiedepartementet hade öppnat dörren till nästa steg. Det steget blev uppdraget som domare i Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg.

– Europarådet är större än EU om man ser till antalet medlemsländer. Det var en ynnest att få arbeta med kunniga människor från alla dåvarande 47 medlemsstater i en mycket professionell miljö.

Helena Jäderblom har rört sig i nationella och internationella miljöer samt mellan domstolar, departement och europeiska institutioner. Det europeiska perspektivet har präglat henne starkt, inte minst mötet med jurister och domare från vitt skilda rättskulturer.

Hon återkommer ofta till gemenskapen i det kollegiala dömandet: att tillsammans med andra domare vända och vrida på komplexa frågor, pröva argument, tycka olika och till slut nå en oftast gemensam slutsats. Kanske var det en del av förklaringen till att hon lockades tillbaka till Sverige när företrädaren Mats Melin gick i pension och posten som ordförande i Högsta förvaltningsdomstolen blev ledig.

– Det kändes fint att få återvända till Högsta förvaltningsdomstolen, särskilt i rollen som ordförande. Här har funnits möjlighet att balansera chefskapet med dömandet.

Under hennes ledning har domstolen präglats av både stabilitet och förändring. Coronapandemin var en tuff och prövande tid, men tvingade också fram snabba omställningar som gynnade verksamhetens utveckling.

– Vi utvecklade nya arbetssätt som vi har stor nytta av i dag. I dag kan vi i viss utsträckning arbeta på distans på ett helt annat sätt än tidigare. Hälften av våra justitiesekreterare har sin bas på en annan ort än Stockholm.

Även domskrivningen har förändrats under hennes tid, kanske också något som går i transparensens och öppenhetens tecken.

– Vi har blivit mycket bättre på att skriva så att människor faktiskt förstår. Det är viktigt, och det är roligt att det märks även utanför domstolarna.

I en tid när rättsstatens principer ifrågasätts i många länder är Helena Jäderblom tydlig med vad som bär systemet: oberoende domare, öppen rekrytering och en stark professionell etik. Hon uttrycker både allvar och tillförsikt.

– När jag ser svenska domare samlade känner jag mig stärkt. Alla är väl medvetna om sin betydelse för att upprätthålla rättsstaten och om att vi tillsammans utgör viktiga pelare i vår demokrati.

Fakta

Om Helena Jäderblom

Född: 1958

Bor: Stockholm

Gör gärna på fritiden: Vandring, skidåkning, litteratur, opera, film och umgås med boxrar

Karriär i korthet:

2018-2025	Ordförande i Högsta Förvaltningsdomstolen
2012-2018	Sveriges domare i Europadomstolen
2011-2012	Justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen
2007-2011	Lagman i Kammarrätten i Stockholm
2005-2007	Chefsrådman i Länsrätten i Stockholms län
2003-2005	Departementsråd och chef för Nådeenheten i Justitiedepartementet
2000	Ämnesråd vid Grundlagsenheten i Justitiedepartementet
1998	Kansliråd i Justitiedepartementet
1994	Rättssakkunnig i Justitiedepartementet
1993-1994	Tf. lektor i stats- och förvaltningsrätt vid Stockholms universitet
1992	Assessor i Kammarrätten i Stockholm
1984-1987	Tingstjänstgöring
1983	Juris kandidatexamen, Uppsala universitet

RÄTTSFALL I KORTHET

Här kan du läsa om några av Högsta förvaltningsdomstolens vägledande avgöranden från 2025.

Enbart det förhållandet att en närstående till en ordningsvakt ingår i ett kriminellt nätverk ansågs inte utgöra grund för att återkalla ett förordnande som ordningsvakt.

(HFD 2025 ref. 2)

Polismyndigheten återkallade förordnandet som ordningsvakt för en person som inte ansågs uppfylla kravet på lämplighet. Som skäl angavs att ordningsvaktens bror ingick i ett kriminellt nätverk och att det medförde risk för påverkan och lojalitetskonflikt med myndighetens uppdrag. Högsta förvaltningsdomstolen fann att det vid bedömningen av en ordningsvakts lämplighet inte är uteslutet att beakta omständigheter hänförliga till personer i ordningsvaktens omgivning. Men enbart det förhållandet att en nära anhörig är kriminellt belastad eller ingår i ett kriminellt nätverk kan inte läggas till grund för slutsatsen att ordningsvakten inte är lämplig. För en sådan slutsats måste det finnas konkreta omständigheter som talar för att ordningsvaktens koppling till personen gör att lämpligheten kan ifrågasättas. Det hade inte påståtts att ordningsvakten umgåtts med brodern i olämpliga sammanhang, att det förekommit påverkansförsök eller att det uppstått någon konkret lojalitetskonflikt. Det hade inte heller påståtts att ordningsvakten skulle ha låtit sig påverkas eller agerat illojalt. Högsta förvaltningsdomstolen biföll därför ordningsvaktens överklagande.

Ingen påföljd för fastighetsmäklare som angett låga utgångspriser.

(HFD 2025 ref. 4)

En fastighetsmäklare ska utföra sitt uppdrag omsorgsfullt och i allt iaktta god fastighetsmäklarsed. Om så inte sker kan mäklaren meddelas en påföljd i form av till exempel varning. Fastighetsmäklarinspektionen meddelade en fastighetsmäklare en varning. Motiveringen var att mäklaren i marknadsföringen av ett flertal förmedlingsobjekt hade använt sig av vilseledande prisuppgifter. Till stöd för detta påstående hade Fastighetsmäklarinspektionen enbart åberopat att utgångspriset för ett stort antal förmedlingsobjekt väsentligt hade understigit försäljningspriset. Inspektionen menade att utgångspriset antogs spegla marknadsvärdet och genom att ange ett lågt utgångspris vilseleds presumtiva köpare om vad objektet är värt. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att utgångspris och marknadsvärde inte är samma sak och eventuell villfarelse hos potentiella köpare om vad ett utgångspris ger uttryck för kan inte leda till att de angivna utgångspriserna varit vilseledande. Mäklaren hade därmed inte åsidosatt god fastighetsmäklarsed och det saknades således grund för att påföra mäklaren en påföljd.

Fråga om en förvaltare enligt föräldrabalken har rätt att utan huvudmannens samtycke ta del av uppgifter hos en myndighet vilka omfattas av sekretess till skydd för huvudmannen.

(HFD 2025 ref. 6)

En förvaltare som förordnats med stöd av föräldrabalken hade i denna egenskap begärt att få ta del av huvudmannens inkomstdeklaration. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att en förvaltare har ensam rådighet över huvudmannens egendom och företräder denne i alla angelägenheter som omfattas av förvaltaruppdraget. Härav följer en rätt för förvaltaren att ta del av handlingar med uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för huvudmannen, om uppgifterna behövs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Eftersom förvaltaren i fråga behövde inkomstdeklarationen för att kunna fullgöra förvaltaruppdraget beslutade Högsta förvaltningsdomstolen att Skatteverket skulle lämna ut deklarationen till honom.

Att en bouppgivare inte är närvarande vid bouppteckningsförrättningen utgör inte hinder för att registrera bouppteckningen.

(HFD 2025 ref. 7)

När en person har avlidit ska som huvudregel en bouppteckning förrättas. Skatteverket ska registrera bouppteckningen om den har gjorts på det sätt som föreskrivs i ärvdabalken. I målet var två syskon dödsbodelägare. När bouppteckning förrättades antecknades att syskonen varit närvarande och att systemen hade lämnat uppgifter om boet i egenskap av bouppgivare. Bouppteckningen registrerades. Brodern överklagade registreringen och angav att hans syster inte hade närvarat vid förrättningen, vilket enligt honom krävdes av bouppgivare. Även Skatteverket ansåg att en bouppgivare måste närvara vid förrättningen. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att det inte finns någon bestämmelse i ärvdabalken om att den som uppger boet måste närvara vid bouppteckningsförrättningen. Förrättningen hade alltså inte genomförts i strid med ärvdabalken. Inte heller det förhållandet att systemen felaktigt antecknats som närvarande utgjorde skäl att upphäva registreringen. Broderns och Skatteverkets överklaganden avslogs därför.

Högsta förvaltningsdomstolen har funnit att en kommun inte hade rätt att avslå ett barns ansökan om bostadsanpassningsbidrag med motiveringen att behovet av åtgärderna hade uppkommit på grund av avvikelser från bygglagstiftningens krav.

(HFD 2025 ref. 14)

Bostadsanpassningsbidrag lämnas av kommunen till en person med funktionsnedsättning för anpassning av dennes permanentbostad. Bidrag lämnas inte när de sökta åtgärderna behöver utföras på grund av avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. I målet hade en kommun delvis avslagit ett barns ansökan om bostadsanpassningsbidrag med motiveringen att behovet av åtgärderna hade uppkommit på grund av att sökandens vårdnadshavare inte följt bygglagstiftningens krav. Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att undantaget vid avvikelser från bygglagstiftningens krav endast är tillämpligt när sökande och byggherre är samma person. Eftersom det stod klart att det inte var sökanden som låtit utföra de aktuella ändringarna av bostaden hade kommunen inte rätt att avslå ansökan på den grunden.

Köp av sexuell tjänst är inte ett sådant brott som regelmässigt ska leda till att en taxiförläggning återkallas.

(HFD 2025 ref. 15)

En taxiförläggning ska återkallas om innehavaren genom brottslig gärning eller på grund av andra missförhållanden har visat sig olämplig att tjänstgöra som taxiförare. Om missförhållandena inte är så allvarliga att taxiförläggningen bör återkallas, får i stället varning meddelas. Frågan i målet var om en taxiförare som gjort sig skyldig till köp av sexuell tjänst hade visat sig olämplig att tjänstgöra som taxiförare. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att köp av sexuell tjänst inte är utformat som ett brott mot person och att en taxiförare som har dömts för brottet därmed inte regelmässigt ska bli av med sin legitimation. I stället måste det göras en individualiserad och sammantagen bedömning av det som läggs taxiföraren till last. Högsta förvaltningsdomstolen beaktade att det inte fanns beröringspunkter mellan brottet och taxiförarens yrkesutövning och att det inte framkommit några försvårande omständigheter. Köpet av den sexuella tjänsten kunde därför inte anses rubba förtroendet för taxiföraren att svara för resenärernas trygghet på ett sådant sätt att han visat sig olämplig att tjänstgöra som taxiförare. Taxiförläggningen skulle därför inte återkallas. Med hänsyn till att taxiföraren gjort sig skyldig till ett brott som enbart har fängelse i straffskalan meddelades han en varning.

Skatteverkets åtgärder att registrera en tidigare ägares uppskovsbelopp avseende en bostad på en ny ägare av bostaden och informera denne om registreringen har inte ansetts utgöra förvaltningsbeslut.

(HFD 2025 ref. 24)

Den som säljer sin bostad med vinst och köper en ersättningsbostad får under vissa förutsättningar göra avdrag för ett uppskovsbelopp, vilket innebär att beskattningen av vinsten skjuts upp. När en bostad övergår till någon annan genom bland annat bodelning tas uppskovsbeloppet över av den nya ägaren. I samband med det gör Skatteverket en ändring i sitt så kallade uppskovsregister och informerar den nye ägaren om registreringen. Frågan i målet var om dessa åtgärder utgjorde förvaltningsbeslut som får överklagas. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att Skatteverkets åtgärd att göra en registrering i uppskovsregistret är en följd av den civilrättsliga överenskommelsen om bodelning. Effekten av registreringen är att Skatteverket kan kontrollera att uppskovsbeloppet blir korrekt hanterat. Vidare får meddelandet om registreringen betraktas som en serviceåtgärd. Åtgärderna utgör därmed inte ärendehandläggning utan är att betrakta som faktisk verksamhet i form av registervård och service. Förvaltningsrätten, som hade avvisat den enskildes överklagande, hade alltså gjort rätt.

Ett militärt skjutfält har inte ansetts utgöra en anläggning i den mening som avses i lagen om skydd mot olyckor.

(HFD 2025 ref. 27)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är ägare och nyttjanderättshavare till byggnader och andra anläggningar skyldiga att vidta vissa brandskyddsåtgärder. I målet hade räddningstjänsten i en kommun förelagt två myndigheter att vidta brandskyddsåtgärder på ett militärt skjutfält. Skjutfältet var cirka 36 kvadratkilometer stort och bestod huvudsakligen av skog, hed och mossmark. Inom skjutfältet fanns byggnader och militära övningsplatser av olika slag. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att begreppet anläggning inte är definierat i lagen. Det förhållandet att begreppet anläggning anges tillsammans med begreppet byggnad ansåg domstolen emellertid tala för att anläggningsbegreppet tar sikte på någon form av konstruktion eller liknande. Den tolkningen hade också stöd i kringliggande reglering, i förarbetena och i begreppets allmänspråkliga betydelse. Domstolen fann därför att ett obearbetat markområde inte utgör en anläggning i den mening som avses i lagen om skydd mot olyckor. Skjutfältet ansågs därmed inte utgöra en anläggning och det saknades därmed lagliga förutsättningar för kommunen att utfärda ett föreläggande att vidta åtgärder på skjutfältet i dess helhet.

Inkomst från brottslig verksamhet som bestått i att tillhandahålla hjälp att fuska på högskoleprovet har inte ansetts kunna beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet, men däremot i inkomstslaget tjänst. Sådan verksamhet kan även bli föremål för mervärdesskatt.

(HFD 2025 ref. 34)

Skatteverket hade beslutat att påföra en enskild inkomst- och mervärdesskatt avseende en verksamhet som bestått i att mot betalning tillhandahålla provskrivare rätt svar vid högskoleprovet. Högsta förvaltningsdomstolen fann att inkomsterna från verksamheten inte skulle beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet, eftersom utbyte av brott i regel ska förverkas och verksamheten därför inte kunde anses ha något vinstsyfte. Enligt domstolen utesluter det förhållandet att det är fråga om inkomster från brottslig verksamhet däremot inte beskattning i inkomstslaget tjänst. Vad gäller mervärdesskatten fann Högsta förvaltningsdomstolen att verksamheten inte kunde anses ha ett sådant särdrag att all konkurrens med en laglig ekonomisk sektor var utesluten och att den därför inte kunde undantas från mervärdesskatteplikt.

De transaktioner som ett bolag utför i form av dels leverans av el, dels tillhandahållande av en tjänst som ger tillgång till ett nätverk av laddningsstationer, utgör mervärdesskatterettsligt separata tillhandahållanden.

(HFD 2025 not. 9)

Ett bolag tillhandahöll användare av elfordon i Sverige dels tillgång till ett nätverk av laddningsstationer genom vilken användarna bl.a. får löpande information om pris och tillgänglighet, dels ett kort och en it-applikation som gör det möjligt att ladda fordon vid stationerna. Bolaget ansökte om förhandsbesked hos Skatterättsnämnden för att bland annat få veta om transaktionerna utgör sammansatta eller separata tillhandahållanden. Högsta förvaltningsdomstolen inhämtade ett förhandsavgörande från EU-domstolen för att få klarlagt om transaktionerna innebär att bolaget levererar en vara i form av el till användarna. Genom EU-domstolens dom stod det enligt Högsta förvaltningsdomstolen klart att så är fallet och att bolagets tillhandahållande av tjänsten som gav tillgång till nätverket var ett separat tillhandahållande i förhållande till leveransen av el.

A portrait of Marie Jönsson, a woman with grey hair and glasses, wearing a blue and white floral patterned blouse and a black necklace. She is sitting in a dark blue armchair with a floral pattern. Behind her is a bookshelf filled with blue binders and books. A dark blue semi-transparent box is overlaid on the bottom left of the image, containing white text.

Fakta

Om Marie Jönsson

Född: 1961, i Skåne

Bor: Stockholm och när tillfälle ges i Helsingborg

Intressen: Segling (utövar), balett, litteratur och annan kultur

Karriär i korthet:

- 2020- Justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen
- 2015-2020 Lagman i Kammarrätten i Stockholm
- 2008-2019 Ledamot och ersättare i Skatterättsnämnden
- 2006-2014 Chefsrådmann i Förvaltningsrätten i Stockholm
- 1998-2006 Rättssakkunnig, kansliråd, tf departementsråd och ämnesråd i Finansdepartementet
- 1996-1997 Rättssakkunnig i Justitiedepartementet
- 1993-1996 Rättssakkunnig i Socialdepartementet
- 1992-1993 Assessor i Kammarrätten i Stockholm

MARIE JÖNSSON OM DOMARROLLEN OCH RÄTTSSSTATEN

För fiskardottern Marie Jönsson blev tillfälligheterna till möjligheter. Efter att ha arbetat med det juridiska hantverket i tre domstolsnivåer och i Regeringskansliet är hon nu i Lagrådet.

Som yngsta barn i en syskonskara av sju barn i en skånsk fiskarfamilj, utan akademiker i släkten, var kanske inte vägen till Högsta förvaltningsdomstolen given från början.

– Hela familjen fiskade. Min äldste bror tog över fars båt, men jag visste tidigt att jag ville något annat. Det var inte självklart vad det skulle bli, men det var inte fiske.

Marie Jönsson valde att läsa juridik i Lund när betygen inte räckte för Handelshögskolan i Stockholm. Och på den vägen är det.

– Juridiken var ett andrahandsval. Jag tänkte att det kunde vara nyttigt att läsa Jiken, som introduktionskursen kallades. Jag fastnade ganska snabbt.

Vägen norrut

Efter examen i mitten på 1980-talet gick flyttlasset så långt från Skåne som Sverigekartan räcker. Notarietjänstgöringen gjordes vid Förvaltningsrätten i Luleå, där fördomar mötte nya insikter.

– Jag stormtrivdes. Jag hade hört att norrbottningarna skulle vara tysta och svåra, men de var tvärtom, de var pratsamma, omtänksamma och sociala.

Dessutom var naturen fantastisk. Som notarie reste man runt mycket i länet och såg hela Norrbotten.

Avsikten var att stanna, men rådmännen i Luleå rådde henne att söka sig söderut, närmare bestämt till Kammarrätten i Stockholm, för att ”öppna fler dörrar”. Så blev det, och där började en bana som skulle växla mellan domstolar och Regeringskansliet.

Överblick

Under drygt tio år arbetade hon i Social-, Justitie- och Finansdepartementen.

– Det var oerhört lärorikt. Jag fick arbeta med lagstiftningsprocessen på nära håll, med allt från etiska frågor om könsbyte och DNA till de mer tekniska skattefrågorna. Det gav en överblick som jag har haft stor nytta av senare.

En av de mest intensiva perioderna var inför folkomröstningen om euron.

– Vi var ett litet team som identifierade alla lagar som skulle behöva ändras om Sverige hade gått över till euro. Det var egentligen en omöjlig uppgift, men vi gjorde så gott det gick. Jag ledde en arbetsgrupp med representanter från alla departement, en väldigt nyttig erfarenhet. ►

Tillbaka till domstol

I mitten av 2000-talet återvände hon till domstolsväsendet, som chefsrådmann vid Förvaltningsrätten i Stockholm. Därefter blev hon lagman i Kammarrätten i Stockholm 2015.

– Som chefsrådmann fick jag först ansvar för en skatteavdelning och senare efter en omorganisation för migrationsavdelningen. Det var en stor avdelning med flera enheter och många medarbetare. Jag fick förmånen att gå en mängd ledarskapsutbildningar. Det formade min syn på ledarskap, att det handlar om att skapa förtroende, men också om att våga fatta svåra beslut.

När hon 2020 utnämndes till justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen var det ett naturligt nästa steg.

– Jag trodde länge att jag inte skulle trivas med att enbart syssla med juridiken. Jag hade ju vant mig vid chefsrollen. Men även om jag inte längre är chef finns här stora möjligheter att vara med och utveckla domstolen, inte bara genom prejudikat utan också i arbetet med yngre jurister. Vill man engagera sig, så finns det många och varierande möjligheter att vara med och påverka.

Marie Jönsson är tydlig när det gäller att alltid bottsna i den självständighet och integritet som kommer med att vara domare. Hon har också ofta återkommit till de etiska frågorna kring domarrollen.

Hon menar att rättsstatens fundament är domarnas oberoende.

– Vi diskuterar för lite i Sverige varför domarens självständighet är så viktig. För mig är svaret självklart; det är för den enskildes rättssäkerhet.

– Jag brukar säga att en domare måste vara försiktig med till exempel sidouppdrag. En domare ska inte äventyra förtroendet för sin opartiskhet. Jag har en ganska hård syn på vad en domare och särskilt justitieråden kan ägna sig åt vid sidan av domaryrket.

Små mål, stora avtryck

Bland de mål hon deltagit i nämner hon rättsprövningar om slutförvaring av kärnavfall, gruvprojektet i Kallak och flygplatsen i Karlsborg som särskilt minnesvärda.

– Det var mål som verkligen påverkade samhället och människor på djupet. Jag minns särskilt Kallak och hur mycket det betydde för de som kom till förhandlingen och då inte bara parterna utan även åhörarna.

Men hon betonar att även att de små målen har betydelse.

– Våra avgöranden påverkar inte bara den enskilda parten utan har betydelse för hela den offentliga sektorns inkomster och utgifter. Det kan låta tekniskt, men det rör alla människor i Sverige, varje dag.

Framtidens utmaningar

När hon blickar framåt ser hon flera områden där förvaltningsrätten kommer att ställas på prov.

– Integritetsfrågorna blir allt viktigare. GDPR är bara början. Samtidigt påverkar gängkriminaliteten även oss – LVU-mål, SIS-placeringar, HVB-hem. Det offentliga möter kriminaliteten på många olika sätt, och vi måste hantera det juridiskt.

I dag sitter Marie Jönsson i Lagrådet. Hon beskriver det som en sorts hemkomst till lagstiftningens rötter.

– Jag är väldigt glad att jag fick chansen. Det är en möjlighet att bidra med erfarenheten från både domstolsvärlden och Regeringskansliet. Och det är roligt, lagstiftningens hantverk är något jag alltid trivs med.

När frågan kommer om vad som burit henne genom alla olika roller återkommer hon till två saker; utmaningar och nyfikenhet.

– Jag har alltid varit öppen för nya uppgifter. Många av mina steg i karriären har inte varit planerade, utan jag har tackat ja när möjligheten kommit. Och jag tror man måste våga, men samtidigt hålla fast vid sina principer. Integritet och självständighet är aldrig förhandlingsbart.

*Justitiesekreterarna Ninni Bohman
Olin, Emil Korsell, Erika Karlsson,
Johanna Grundberg och Klara Nordin*

DISTANSARBETE INGET SVÅRT VAL OM DU FRÅGAR LUND

I Lunds tingsrätt ligger Högsta förvaltningsdomstolens sydligaste och till bemanningen största av fem distanskontor. Här arbetar justitiesekreterare i ljusa lokaler med utsikt över stationsområdet. ►

Högsta förvaltningsdomstolen har en lång tradition av att, förutom verksamheten på Riddarholmen i Stockholm, erbjuda arbetsplatser från norr till söder. Att rekrytera från hela landet förbättrar domstolens möjligheter att attrahera och behålla kvalificerade medarbetare som inte har Stockholm som bas. Justitiesekreterarna har också möjlighet att arbeta hemifrån upp till två dagar i veckan.

På Lundakontoret försöker kollegorna regelbundet sammanstråla på kontoret för social gemenskap och erfarenhetsutbyte kring aktuella frågor. En novemberdag 2025 är Erika Karlsson, Emil Korsell, Ninni Bohman Olin, Johanna Grundberg och Klara Nordin på plats. Snart blir de fler när två medarbetare återvänder från föräldraledigheter och nya kollegor börjar.

Egna rum och gemensamma ytor

Justitiesekreterarna har egna rum och sitter bland värddomstolens jurister. Det skapar naturliga möten och en känsla av att vara en del av en större arbetsgemenskap, både med tingsrättens medarbetare och med kollegorna på plats. Även Högsta domstolen har fyra justitiesekreterare i huset och ofta träffas de och Högsta förvaltningsdomstolens medarbetare för fika.

– Vi sitter nära Högsta domstolens medarbetare, och det gör att man får ett såväl professionellt som kollegialt utbyte i vardagen. Vi pratar ofta om hur det fungerar i våra respektive domstolar. Det är givande och lärorikt, säger Erika Karlsson.

Någon gång i månaden åker hon till Riddarholmen för att föredra de mål hon arbetar med. Distansarbetarna åker även till Riddarholmen vid andra tillfällen för att delta i sociala aktiviteter som arrangeras av Högsta förvaltningsdomstolen. Samarbetet med värddomstolen, Lunds tingsrätt, innebär att de har gemensamma fikarum, it-stöd och tillgång till en serviceorganisation som bistår vid behov.

– Det är lätt att vända sig till tingsrätten om något strular. Behöver vi hjälp, får vi det, säger Klara Nordin.

Samtliga uppger att möjligheten att arbeta i Lund har varit avgörande när de sökt sig till Högsta förvaltningsdomstolen.

– Distansarbetet möjliggör att bo där man vill och samtidigt få arbeta med något väldigt kvalificerat, säger Ninni Bohman Olin.

De pekar också på andra kvaliteter i vardagen.

– Rollen som justitiesekreterare lämpar sig väl för distans. Det är självständigt, analytiskt, och vi kan planera vår tid, säger Emil Korsell.

Att Högsta förvaltningsdomstolen länge har arbetat på detta sätt gör också stor skillnad.

– Man känner sig inte som en satellitfunktion. Högsta förvaltningsdomstolen är vana vid distansarbete. Strukturerna sitter. Det gör att vi är helt integrerade, säger Klara Nordin.

Balans och flexibilitet

Alla beskriver balans och flexibilitet som en stor vinst med arbetsformen.

– Flexibiliteten gör det lätt att kombinera familjeliv och arbete, säger Ninni Bohman Olin.

Gruppen har också hittat sina egna sätt att skapa kollegial närhet; en chattgrupp för att se vem som är på plats, gemensamma onsdagsfrukostar och regelbundna resor till Stockholm.

– När vi väl är i Stockholm blir det mycket social samvaro. Man får påfyllning, träffar kollegor, fördrar mål, och åker hem igen med energi, säger Johanna Grundberg.

Distans – här för att stanna

Distansarbete är inget mellanspel, utan en etablerad arbetsform som även på sikt öppnar dörrar.

– För mig är det ett självklart alternativ också i framtiden. Det gör domaryrket mer inkluderande eftersom fler kan meritiera sig utan att behöva flytta till Stockholm, säger Emil Korsell.

Ninni Bohman Olin fyller i:

– Jag tror att det här är helt nödvändigt för domstolarnas kompetensförsörjning.

Fakta om rollen som justitiesekreterare

På Högsta förvaltningsdomstolen arbetar 36 justitiesekreterare, vilket gör gruppen till domstolens största medarbetarkategori. Ungefär hälften av dem har sin bas på en annan ort än Stockholm. En justitiesekreterare bereder mål inför avgörande, gör rättsutredningar, skriver förslag till beslut och domar, bedömer prejudikatintresse och biträder justitieråd under överläggningar och i beredningen.

Hela Sverige som arbetsplats

Högsta förvaltningsdomstolen erbjuder sedan länge distansarbete för sina medarbetare. Förutom arbetsplatser i Stockholm finns distanskontor i Umeå, Sundsvall, Jönköping, Göteborg och Lund, vilket gör det möjligt att rekrytera kvalificerade medarbetare från hela landet.

Umeå

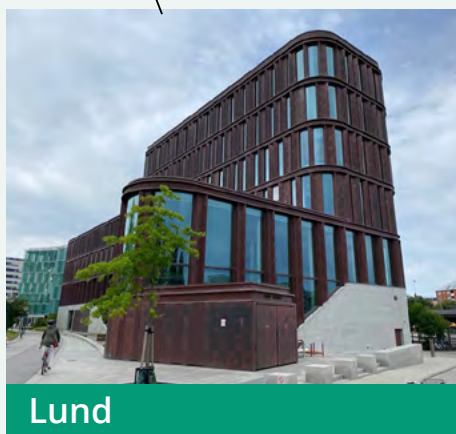
Sundsvall

Göteborg

Jönköping

Lund

Stockholm

DOMSTOLEN HAR ÖRAT MOT MARKEN

Vid så kallade praxismöten möter Högsta förvaltningsdomstolen representanter för parter och andra intressenter för att skapa en dialog kring behovet av vägledande praxis.

I slutet av året hölls ett praxismöte inom området för tvångsvård av barn och placering av barn i skyddat boende. Bland deltagarna fanns representanter från Advokatsamfundet, Barnombudsmannen, Barnrättsbyrån, Rädda Barnen, Statens institutionsstyrelse, Socialstyrelsen, Stockholms universitet, Sveriges Kommuner och Regioner, Umeå universitet och Örebro universitet.

Mötet inleddes av ordföranden, justitierådet Helena Jäderblom. Därefter berättade justitierådet Inga-Lill Askersjö om arbetet med att hitta prejudikatintressanta frågor. Justitiesekreteraren Sara Öhlund och beredningsjuristen Sara Lagneborg beskrev sedan hur domstolen arbetar med de för mötet aktuella måltyperna.

Justitierådet Ulrik von Essen modererade därefter ett samtal med de inbjudna deltagarna om behovet av vägledande avgöranden inom området för tvångsvård av barn och placering av barn i skyddat boende. Mötesdeltagarna lyfte frågor som de bedömde som särskilt angelägna att få rättslig vägledning kring. Flera frågor gällde områden där samhällsutvecklingen enligt deltagarna innebär behov av utvecklad praxis, däribland ärenden som rör gängkriminalitet och barn och unga som lever i en hederskontext.

Vid utvärdering av praxismötena har det konstaterats att sådana arrangemang är värdefulla för domstolen och att såväl de externa aktörerna som domstolens egna deltagare har upplevt dialogerna som lyckade. Önskemål från mötena har också införlivats i beredningsenheternas löpande arbete med att hitta prejudikatintressanta mål.

DOMSKRIVNING:

VÄGLEDNING I FOKUS

Justitierådet Kristina Ståhl var med om att göra om domskrivningen i Högsta förvaltningsdomstolen i grunden. I fokus var och är stringens, relevans och vägledning.

Arbetet med domskrivningen tog sin början för mer än tio år sedan på initiativ av dåvarande ordförande Mats Melin.

– Det är viktigt att vara tydlig här: parterna är inte vår största målgrupp. Vi skriver prejudikat. Vi riktar oss främst till alla som vill veta vad som gäller, underinstanser, myndigheter, enskilda och samhället i stort, säger Kristina Ståhl.

Som ett led i arbetet tog domstolen hjälp av experter med särskild kompetens i språk och struktur. De centrala frågorna som ställdes var: är innehållet tydligt och är avgörandena väl motiverade?

– Vi arrangerade också seminarier där vi tog in synpunkter från bland annat underinstanser, andra domstolar, universitet och myndigheter.

Förändra strukturen

Enligt Kristina Ståhl var det framför allt strukturen som var föremål för en översyn. Tidigare kunde det vara svårt att förstå en dom från Högsta förvaltningsdomstolen utan att först ha tagit del av underinstansernas avgöranden.

– Nu började vi i stället skriva ett sammanhållet dokument från början. Vår dom skulle kunna stå för sig själv och ville man ha hela bakgrunden fick man läsa underinstanserna avgöranden separat.

Enligt den nya modellen kondenserades underinstansens avgörande till en summering av vad målet och vad den centrala frågan handlade om. Läsaren ska snabbt få en känsla för sakfrågan innan den juridiska analysen tar vid.

– Det ska i samtliga domar finnas en berättelse, en struktur som man känner igen och kan orientera sig i, det ska vara tydligt vad vi har tagit ställning till. Det är på detta vi justitieråd sedan bygger vårt resonemang.

I dag följer domskrivningen i stort sett den modell som utarbetades då.

– Det finns riktlinjer, men vi ser över om det finns anledning att göra anpassningar. Vi har ett par justitieråd med särskilt ansvar för uppföljning och utveckling av domskrivningen.

Innan domstolen meddelar en dom tar man fram ett utkast som knådas fram och tillbaka av ledamöterna med, förutom sakinnehållet, struktur och formuleringar i centrum. Nya justitiesekreterare får tidigt höra justitieråd reflektera kring domskrivning och riktlinjer, vilket blir en del av deras inskolning vid Högsta förvaltningsdomstolen.

– Det innebär att parterna i målet ibland kan bli något styvmoderligt behandlade. De kan ha fört fram argument som vi inte tar upp alls, om vi bedömer dem som irrelevanta. Tidigare återgav ►

man ofta parternas argumentation utförligt; i dag redovisar vi ofta bara yrkandena och fokuserar på de argument som är intressanta för rättsfrågan.

Ett undantag är domarna i rättsprövningsmålen. Där fungerar Högsta förvaltningsdomstolen mer som en "vanlig domstol" och behandlar parternas argumentation mer utförligt. De målen skrivs på ett annat sätt och blir sällan så kallade referat.

Vid sidan om domarna publicerar domstolen ofta sammanfattningar av målen som används av media och andra aktörer. Syftet är att öka den allmänna insynen i bedömningarna och förståelsen för arbetet.

Inte gå i bräsch

– Vi har en ambition att skriva lättförståeligt, men vi ska inte gå i bräsch för förenkling. Det korrekta går alltid före det lättillgängliga. Vårt språk är nog fortfarande något ålderdomligt, och vi använder inte talspråk.

– Samtidigt undviker vi onödigt ålderdomliga uttryck, juridiska termer som res judicata ska inte användas oförklarade, andra än specialister ska kunna följa resonemanget och förstå varför vi har kommit fram till det vi har gjort. Men vissa mål är mycket tekniska, där finns det gränser för hur enkelt det går att skriva.

Avgöranden från EU-domstolen är som regel mer utförliga och återger tidigare praxis som inte alltid är direkt relevant.

– Vi försöker göra tvärtom: skala bort det som inte behövs. Vår ambition är att domen ska vara så koncentrerad som möjligt och fokusera på det som faktiskt är avgörande för rättsfrågan.

Innehållsmässigt är det viktigaste att de avgörande skälen tydligt framgår. Resonemanget ska vara sådant att läsaren förstår varför domstolen kom fram till sin slutsats. Argument som talar emot kan ibland nämnas och avfärdas, men inte alltid.

– Det är inte så ofta vi redovisar argumenten å ena sidan, å andra sidan. Det kan uppfattas som mindre "hederligt" ur ett akademiskt perspektiv. Men för ett prejudikat är tydligheten viktig, domen ska ge vägledning.

Hur ser du på framtiden för domskrivningen i Högsta förvaltningsdomstolen?

– Jag är glad över att ha varit en del av den här utvecklingen. Nu kommer nya, yngre domare in med andra perspektiv, och det är viktigt. Det finns alltid en risk att en etablerad form blir begränsande, att man tror att man måste skriva på ett visst sätt. Jag hoppas att strukturen fortsätter att utvecklas och inte blir ett hinder för nya tankar. Det kan alltid bli bättre och det kräver nya krafter och fräscha ögon.

Kristina Ståhls exempel på välskrivna domar från Högsta förvaltningsdomstolen:

LVU-dom om omhändertagande av en sexårig flicka som utsatts för misshandel. Den handlade om hur man värderar ett så litet barns berättelse. Många har lyft fram den som pedagogisk, vilket känns särskilt tillfredsställande.

En skattedom som rörde Svenska kyrkan och deras skatteproblem. Det var ett mycket komplext material, men jag tycker att vi lyckades få ihop det på ett bra och begripligt sätt.

Dom rörande om ett beslut av Skogsstyrelsen om att registrera en så kallad nyckelbiotop fick överklagas av fastighetsägarna. Jag tycker att domen på ett mycket bra sätt håller läsaren i handen och guidar genom en svårtillgänglig materia.

HFD 2017 ref. 42

HFD 2021 ref. 2

HFD 2024 ref. 1

Fakta

om referat i Högsta förvaltningsdomstolen

Ett avgörande som kan få betydelse för rättillämpningen publiceras som referat i Högsta förvaltningsdomstolens årsbok.

*Justitiesekreteraren
Sarah Helaoui*

*Justitierådet
Inga-Lill Askersjö*

ETT INSTRUMENT FÖR ENHETLIG RÄTTSTILLÄMPNING

EU-rätten påverkar i stor utsträckning rättstillämpningen i vårt land. Högsta förvaltningsdomstolen är den svenska domstol som begär flest förhandsavgöranden från EU-domstolen. Syftet med systemet med förhandsavgöranden är att säkerställa en enhetlig tolkning och tillämpning av EU-rätten i EU:s medlemsländer.

Som högsta instans bland de allmänna förvaltningsdomstolarna har Högsta förvaltningsdomstolen ett särskilt ansvar att se till att EU-rätten tillämpas korrekt och enhetligt. En central del i detta är möjligheten, och ibland skyldigheten, att begära förhandsavgöranden från EU-domstolen. Sverige har, sett till folkmängd och domstolarnas numerär, traditionellt hänvisat relativt få frågor till EU-domstolen, även om det har ökat under senare år.

EU-domstolens tolkning

Ett förhandsavgörande innebär att EU-domstolen prövar hur EU-rätten ska tolkas, men det är den nationella domstolen som sedan avgör utgången i det nationella målet. För Högsta förvaltningsdomstolen är förhandsavgörandena från EU-domstolen ett viktigt instrument för att kunna utföra uppdraget som prejudikatinstans.

– Förhandsavgörandena är EU-domstolens främsta verktyg för att säkerställa att EU-rätten

Fakta

om förhandsavgöranden från EU-domstolen

Den grundläggande regleringen om skyldigheten för nationella domstolar att inhämta förhandsavgörande av EU-domstolen finns i artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Det bakomliggande syftet med systemet med förhandsavgörande är att undvika att olika gemenskapsrättslig praxis uppkommer i olika medlemsstater. Tanken är att systemet ska säkerställa en enhetlig tolkning och tillämpning av de olika EU-rättsliga reglerna och – ytterst – att EU-rätten får genomslag i medlemsstaterna.

Under 2025 har Högsta förvaltningsdomstolen meddelat fyra avgöranden efter att ha begärt förhandsavgöranden från EU-domstolen.

HFD 2025 ref. 53

Undantag från mervärdesskatt vid återimport i samband med bristande efterlevnad av tullagstiftningen.

HFD 2025 ref. 57

Märkning av livsmedel för speciella medicinska ändamål.

HFD 2025 not. 9

Mervärdesskatt för tillhandahållande av laddning av elfordon.

HFD 2025 not. 22

Förlängning av tid för tillfällig införsel enligt tullreglerna.

får genomslag på samma sätt i alla medlemsstater, säger Sarah Helaoui, som var en av de ansvariga justitiesekreterarna för den rapport om förhandsavgöranden som togs fram i samband med Högsta förvaltningsdomstolens värdskap för ett internationellt ACA-möte 2023.

Då begärs förhandsavgörande

Frågor ställs endast när det är nödvändigt för att avgöra ett mål. Högsta förvaltningsdomstolen gör alltid en självständig och noggrann bedömning av om EU-rätten är oklar och om det saknas vägledning i EU-domstolens praxis.

Skälen till att en fråga inte hänskjuts kan vara att den aktuella unionsrättsliga regleringen redan har tolkats av EU-domstolen, att den korrekta tolkningen är så uppenbar att inget rimligt tvivel föreligger eller att den unionsrättsliga frågan inte spelar någon roll för avgörandet av målet.

– Som högsta instans ska vi ställa frågor när det behövs, till skillnad från underrätterna som får, men vi ska självklart inte ställa fler frågor än nödvändigt, säger justitierådet Inga-Lill Askersjö.

Finns det redan ett svar i en dom från EU-domstolen ska vi inte hänskjuta en fråga dit. Det är tidskrävande och målet fördröjs avsevärt. Först handläggs frågan om hänskjutande hos Högsta förvaltningsdomstolen, därefter pågår EU-domstolens mål i genomsnitt ett och ett halvt år och slutligen handlägger Högsta förvaltningsdomstolen sitt mål för avgörande. Att det tar så pass lång tid kan vara en av anledningarna till att relativt få underinstanser hänskjuter mål, säger Inga-Lill Askersjö.

Parterna tar ofta initiativ

Initiativet till att begära ett förhandsavgörande kommer ofta från parterna i målet, som yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska vända sig till EU-domstolen. Det är dock alltid Högsta förvaltningsdomstolen själv som avgör om förutsättningarna för att ställa en fråga är uppfyllda. Om domstolen bedömer att ett förhandsavgörande inte behövs ska beslutet att avslå ett sådant yrkande motiveras, i enlighet med de krav som gäller för högsta instans.

– Parterna spelar en viktig roll genom att uppmärksamma EU-rättsliga frågor, men det är domstolen som har ansvaret för att bedöma om en fråga ska hänskjutas, säger Sarah Helaoui.

Mest mervärdesskatt

Av de frågor som Högsta förvaltningsdomstolen hänvisat under senare tid rör de flesta mervärdesskatt och gränsöverskridande transaktioner. De andra målen handlar om kupongskatt, upphandling, inkomstskatt, märkning av livsmedel, data-skydd och tull.

– Skälet till att det finns så många förhandsavgöranden på moms- och tullområdet är huvudsakligen att det är rättsområden som i mycket hög grad är reglerade i tekniskt komplexa EU-direktiv och EU-förordningar och rör gränsöverskridande transaktioner vilket medför att det krävs en enhetlig tolkning inom EU, säger Inga-Lill Askersjö.

Förhandsavgöranden från EU-domstolen efter begäran från svenska domstolar

Tabellen nedan omfattar perioden 2021-01-01–2025-12-31.

Domstol	Antal
HFD	16
HD	6
Patent- och marknadsöverdomstolen	6
Svea hovrätt, mark- och miljööverdomstolen	4
Förvaltningsrätten i Göteborg, migrationsdomstolen	2
Svea hovrätt (klander av skiljedom)	2
Stockholms tingsrätt	2
Attunda tingsrätt	2
Sundsvalls tingsrätt	1
Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen	1
Nacka tingsrätt mark- och miljödomstolen	1
Förvaltningsrätten i Malmö, migrationsdomstolen	1
Överklagandenämnden för studiestöd	1
Hovrätten för Nedre Norrland	1

Källa: EU-domstolens webbsida.

JUSTITIERÅDET LEIF GÄVERTH BERÄTTAR: SÅ GÅR DET TILL I HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN

Vårt uppdrag

När jag berättar om arbetet i Högsta förvaltningsdomstolen brukar jag säga att uppdraget är tydligt; vi ska verka för att rättstillämpningen inom förvaltningsrätten är enhetlig och konsekvent. Det gör vi genom avgöranden som vägleder domstolar och myndigheter; prejudikat.

Ett vägledande avgörande kan se ut på flera olika sätt. Ibland handlar det om att tolka en viss lagbestämmelse, ibland om att visa ett sätt att resonera eller lösa en rättsfråga på. Jag tycker personligen att de senare ofta är mest intressanta, eftersom de formar rättstillämpningen på ett mer grundläggande plan, men att ”gräva” sig bakåt i tiden i källmaterialet för att förstå syftet bakom en viss bestämmelse är också stimulerande.

Prövningstillstånd

Varje år får vi in omkring 8 000 överklaganden. Cirka 90 procent av dem kräver prövningstillstånd för att kunna tas upp. Alla mål granskas inledningsvis, och de som domstolen bedömer som mindre lämpade att bli vägledande sorteras bort. Beslut att inte ge prövningstillstånd fattas av ett eller flera justitieråd, medan beslut att bevilja prövningstillstånd fattas av tre. I slutändan är det bara omkring 1–2 procent av målen som får prövningstillstånd.

När ett mål beviljas prövningstillstånd börjar det verkligt fördjupade arbetet. En rättsutredning tas fram, parterna får möjlighet att yttra sig skriftligt och ibland begär vi in yttranden från bland annat myndigheter. Vi kan även inhämta förhandsavgöranden från EU-domstolen och, sedan april 2025, rådgivande yttranden från Europadomstolen.

När målet är färdigberett föredras det inför fem justitieråd. Vi justitie-

råd diskuterar, väger argument och formulerar vårt avgörande tillsammans. Den processen är något av det mest stimulerande i arbetet – att tillsammans med erfarna kollegor mejsla fram tydliga och väl avvägda slutsatser.

Att välja rätt mål

För att ett mål ska få prövningstillstånd krävs i regel att det finns en tydlig rättsfråga där det behövs ett vägledande avgörande. Det underlättar om målet är väl utrett och processföringen tydlig. Att kammarrätten har prövat målet i sak kan också tala för att frågan lämpar sig för prövning hos oss. Ibland begränsar vi prövningen till just den fråga som är mest intressant ur prejudikatsynpunkt.

En vanlig missuppfattning är att vi tar upp mål bara för att en underinstans kan ha dömt fel. Så är det inte. Vi är inte en instans som ”rättar till misstag” – vårt uppdrag är att ge vägledning. Endast i mycket sällsynta fall, när något allvarligt misstag har begåtts, tar vi upp ett mål av det skälet.

Vägledande avgöranden

När vi ser att ett avgörande kan få betydelse för rättstillämpningen beslutar de justitieråd som dömt i målet att publicera det som referat i Högsta förvaltningsdomstolens årsbok.

Andra avgöranden kan publiceras som notiser, men även ett notismål kan få stor praktisk betydelse. Antalet referat varierar från år till år, men ligger vanligtvis mellan 60 och 80 stycken.

Behovet av vägledande avgöranden kan uppstå på olika sätt. Ibland för att en ny lag har kommit och det ännu är oklart hur den ska tolkas. Ibland för att underinstanser dömer olika i likartade fall. Det kan också handla om att ny lagstiftning på angränsande

områden påverkar rättsläget, eller att samhället har förändrats så mycket att gamla tolkningar inte längre känns självklara. Det uppkommer hela tiden nya frågor som tidigare inte har fått något auktoritativt svar.

Vikten av tydlighet

Att ett avgörande blir vägledande beror inte bara på innehållet utan också på hur det är formulerat. Vi lägger stor vikt vid att avgörandet ska vara klart och begripligt. Ett sådant avgörande minskar risken för feltolkning och underlättar genomslaget hos underinstanser, myndigheter och allmänheten.

Även rubrikerna i årsboken kan spela roll för förståelsen, de ska fänga kärnfrågan i målet och ibland antyda vad avgörandet innebär. Det låter som en detalj, men en väl vald rubrik kan göra mycket för förståelsen. Vi som dömer i målen funderar också mycket på rimlighet och praktisk tillämpbarhet.

Kartläggning

Jag brukar säga att vårt arbete är som att långsamt lägga ett pussel över rättstillämpningen. Varje avgörande blir en liten pusselbit som hjälper domstolar och myndigheter att utföra sina uppdrag. Det kräver tålamod, noggrannhet och eftertanke, men också lyhördhet för att samhället omkring oss förändras.

När jag ser tillbaka på mina år som justitieråd kan jag känna en viss ödmjukhet inför uppgiften. Vårt arbete kanske inte alltid syns i vardagen, men det formar den rättsliga ram som människor och myndigheter lever och verkar inom. Det är en del av det som gör arbetet i Högsta förvaltningsdomstolen både krävande och meningsfullt.

ÅRET I KORTHET

Juriststudenter från Lund

JANUARI

- » Fyra juriststudenter från Lunds universitet som gör praktik på Kammarrätten i Stockholm besöker Högsta förvaltningsdomstolen.
- » Justitieråden Helena Jäderblom, Mahmut Baran och Mats Anderson deltar vid Europadomstolens öppnande. Före öppningssceremonin arrangeras ett seminarium som bland annat behandlar AI i dömandet.

Justitierådet Mats Anderson

APRIL

- » Högsta förvaltningsdomstolen får besök av ett drygt 30-tal elever och lärare från juridik- och ekonomiprogrammet vid Sven Eriksonsgymnasiet i Borås. Syftet är att ge eleverna en ökad förståelse för domstolens verksamhet och de olika yrkesroller som finns på domstolen.
- » Justitierådet Mats Anderson går i pension efter drygt sex år på Högsta förvaltningsdomstolen.
- » Mathias Säfstén tillträder som justitieråd och hänger upp sitt porträtt i Högsta förvaltningsdomstolens galleri.
- » Årets upplaga av Domstolsverkets chefsdagar modereras av Högsta förvaltningsdomstolens chefsadministratör Johanna Carlsson och kammarrättslagmannen Johan Lundmark. Temat för dagarna är Framtid – var står vi och vart är vi på väg?

Nya justitierådet Mikael Westberg

FEBRUARI

- » Mikael Westberg tillträder som justitieråd och hänger upp sitt porträtt i domstolens galleri.
- » Högsta förvaltningsdomstolen välkomnar ett tjugotal studenter från Uppsala universitet. Studenterna, som läser specialkursen i internationell skatterätt, får en inblick i domstolens verksamhet.

Assessorn Marc Fauvre, deltagare i Stockholmspaketet

MAJ

- » Ett 40-tal assessorer från landets hovrätter och kammarrätter deltar i vårens upplaga av Stockholmspaketet. Arrangemanget går av stapeln två gånger per år och ger Tf. assessorer en inblick i arbetet hos framtida offentliga arbetsgivare. Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen turas om att vara värdar för arrangemanget.
- » Ett tiotal Lundastudenter besöker Högsta förvaltningsdomstolen. Besöket är en del av en två dagar lång studieresa inom fördjupningskursen i förvaltningsprocessrätt.

Nordiskt ledamotsseminarium i Saltsjöbaden

MARS

- » Petra Andersson tillträder som ny beredningschef.
- » Justitieminister Gunnar Strömmer besöker Högsta förvaltningsdomstolen. I delegationen från Justitiedepartementet ingår även statssekreteraren Charlotte Kugelberg, expeditionschefen Jenny Kvarnholt, departementsrådet och enhetschefen Linda Billung samt kanslirådet Ida Lönneborg.
- » Ordföranden Helena Jäderblom och justitierådet Ulrik von Essen deltar i ett ACA-seminarium i Haag. Seminariet handlar om i vilken utsträckning de högsta förvaltningsdomstolarna inom EU bidrar till lagstiftningsprocessen genom rådgivning.
- » Ett 40-tal justitieråd från Nordens högsta domstolar samlas i Saltsjöbaden för erfarenhetsutbyte. Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen är värdar för mötet. På programmet står ett antal aktuella frågor, däribland användning av AI i rättskipningen och domstolarnas roll i klimatfrågan.

Finska Högsta förvaltningsdomstolens ordförande Karl Kuusiniemi och ordföranden Helena Jäderblom

JUNI

- » Ordföranden Helena Jäderblom och justitierådet Mathias Säfstén deltar i ett ACA-seminarium i Finland. Seminariet handlar bland annat om förvaltningsdomstolarnas hantering av klimatprocesser samt tilläggsprotokoll 16 till Europakonventionen om möjligheten att begära rådgivande yttranden från Europadomstolen.
- » Årets fem sommarnotarier inleder sin tjänstgöring på domstolen.
- » Domstolsbibliotekarier och informationsspecialister från hela landet träffas i Stockholm för att utbyta erfarenheter. Temat är bibliotek och säkerhet i en tid av cyberattacker och en orolig omvärld. I år är Högsta förvaltningsdomstolen och Kammarrätten i Stockholm värdar.

JULI

- » Fem sommarnotarier tjänstgör på Högsta förvaltningsdomstolen under nio sommarveckor.

OKTOBER

- » Ordföranden Helena Jäderblom deltar i det gemensamma nordisk-baltiska rättspresidentmötet i Helsingfors. Mötet hålls efter inbjudan av de finländska presidenterna i Högsta domstolen, Tatu Leppänen, och Högsta förvaltningsdomstolen, Kari Kuusiniemi. Ämnen som behandlas är domstolarnas och domarnas oberoende samt rätts-säkerhet och enhetlighet i rättspraxis.
- » Under två veckor följer Martin Steinkühler, domare vid Bundesverwaltungsgericht i Leipzig, Högsta förvaltningsdomstolens arbete och får en inblick i det svenska förvaltningsrättsliga systemet.
- » Justitieråden Inga-Lill Askersjö och Linda Haggren samt justitiesekreteraren Erika Karlsson deltar i ett internationellt möte i Lissabon för skatterättsdomare inom ramen för International Association of Tax Judges (IATJ).
- » Högsta förvaltningsdomstolen tar emot en delegation från den franska högsta förvaltningsdomstolen, Conseil d'État. På programmet står bland annat klimaträttsliga och domstolarnas rådgivande roller. Den franska delegationen består av fem medarbetare under ledning av Rémy Schwartz, ordförande för avdelningen för studier, framtidsanalys och samarbete.

AUGUSTI

- » Justitierådet Mahmut Baran går i pension efter elva år på Högsta Förvaltningsdomstolen.

NOVEMBER

- » Högsta förvaltningsdomstolen arrangerar ett inspirationsseminarium om arbetssätten i kabinetten. Seminariet riktar sig till alla som arbetar i kabinettet, det vill säga justitieråd, justitiesekreterare och beredningsjurister, och bjuder på både igenkänning och nya perspektiv.
- » Årets lilla vertikala samråd hålls mellan Högsta förvaltningsdomstolen och Kammar-rätten i Stockholm. Inför mötet för Kammar-rätten i Stockholm dialog med övriga kammarrätter.
- » Ett 20-tal domstolshandläggare från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen träffas för en gemensam domstols-handläggardag. Deltagarna diskuterar bland annat hur man attraherar nya medarbetare och behåller befintliga.
- » Ordföranden Helena Jäderblom deltar tillsammans med justitieråden Linda Haggren och Mathias Säfsten i ett seminarium i Aten med fokus på klimaträtt.
- » Högsta förvaltningsdomstolen arrangerar ett praxismöte om lagstiftningen rörande tvångsvård av barn och skyddat boende med deltagare från myndigheter, advokat kåren, akademien och civilsamhällets organisationer.

SEPTEMBER

- » Ordföranden Helena Jäderblom och justitierådet Linda Haggren deltar i det nordiska rättspresidentmötet. Island är värd för det återkommande mötet som i år hålls på Västmannaöarna. Från Sverige deltar också representanter från Högsta domstolen.
- » De sju kanslicheferna från de nordiska högsta domstolarna samlas till årets kanslichefsmöte. Vård är Norges Høyesterett och mötet hålls i Oslo. Från Sverige deltar Jens Wieslander, kanslichef vid Högsta domstolen, och Katarina Grén, kanslichef vid Högsta förvaltningsdomstolen.
- » Högsta förvaltningsdomstolens medarbetare samlas till en gemensam inspirationsdag med fokus på gemenskap.
- » Karin Attorps och Johanna Mihaic till-träder som justitieråd och hänger upp sina porträtt i domstolens galleri.

DECEMBER

- » Högsta förvaltningsdomstolen får besök av ett 15-tal domare från Förvaltnings-rätten i Uppsala. Vid besöket får besökarna bland annat en presentation av domstolens verksamhet.
- » Ett seminarium om offentlighetsprincipen ur ett svenskt och europeiskt perspektiv tillägnas Helena Jäderblom med anledning av att hon går i pension vid årsskiftet. Vid seminariet diskuterar panelerna bland annat offentlighetsprincipens aktuella utmaningar. Panelsamtalen modereras av ChefsJo Erik Nymansson och justitie-kanslern Thomas Bull.
- » På årets sista personalinformation gästas Högsta förvaltningsdomstolen av Elsa Trolle Önnersfors som berättar om sin bok om kvinnliga juristpionjärer.
- » Medarbetarna tackar av Helena Jäderblom som går i pension efter sju år som Högsta förvaltningsdomstolens ordförande.

LEDAMÖTER

Stående från vänster, justitieråden

Marie Jönsson
Karin Attorps
Mathias Säfsten
Per Classon
Helena Jäderblom

Margit Knutsson
Henrik Jermsten
Martin Nilsson
Leif Gäverth

Sittande från vänster, justitieråden

Magnus Medin
Linda Haggren
Johanna Mihaic
Inga-Lill Askersjö
Kristina Ståhl

Ulrik von Essen
Mikael Westberg

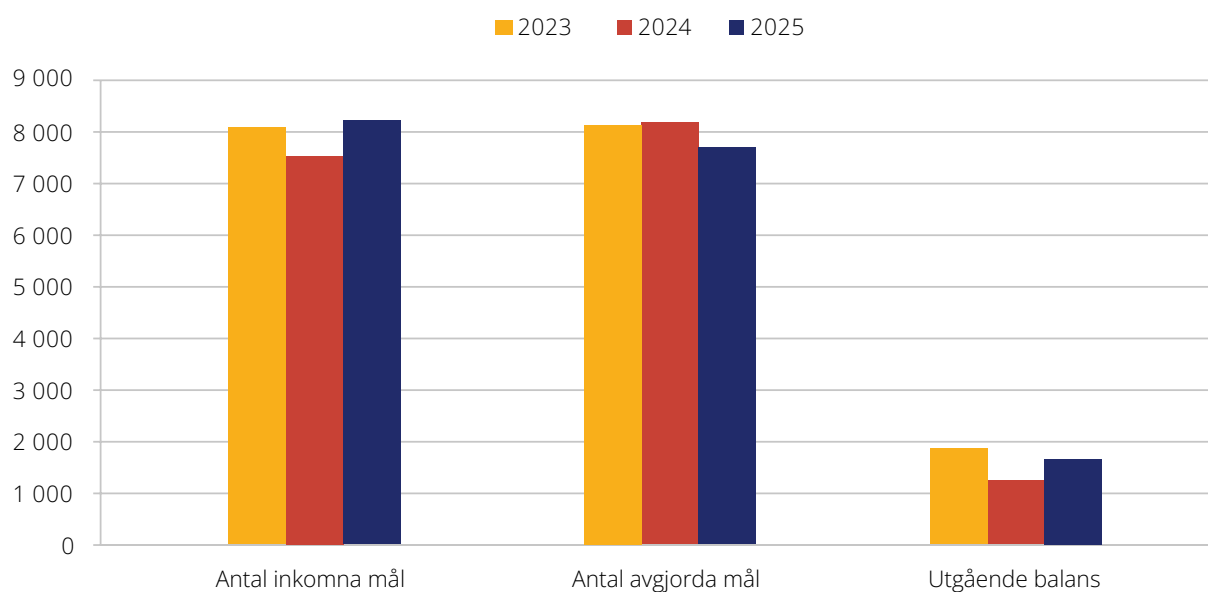
ORGANISATION

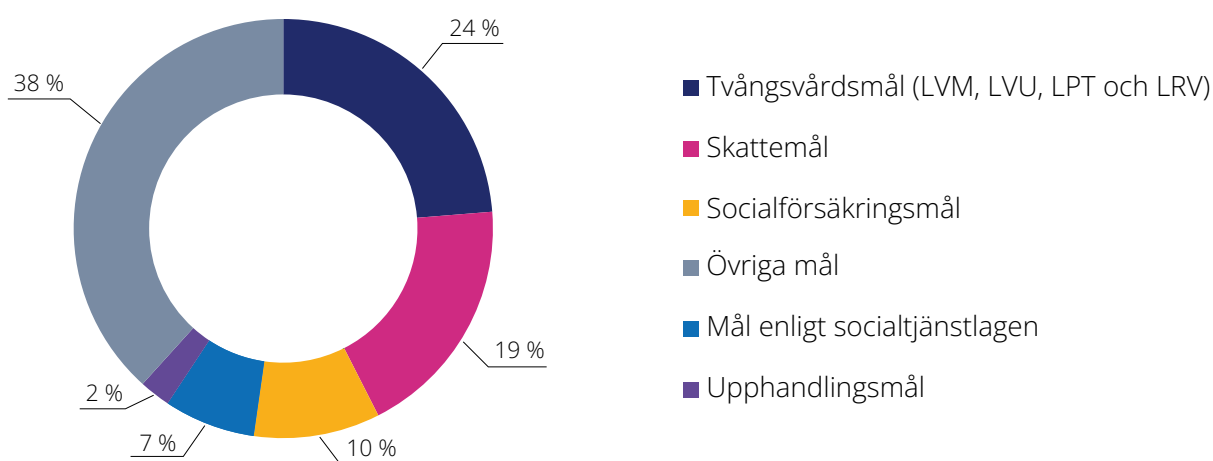
Beredningsenhet 3 har uppgått i övriga beredningsenheter.

STATISTIK

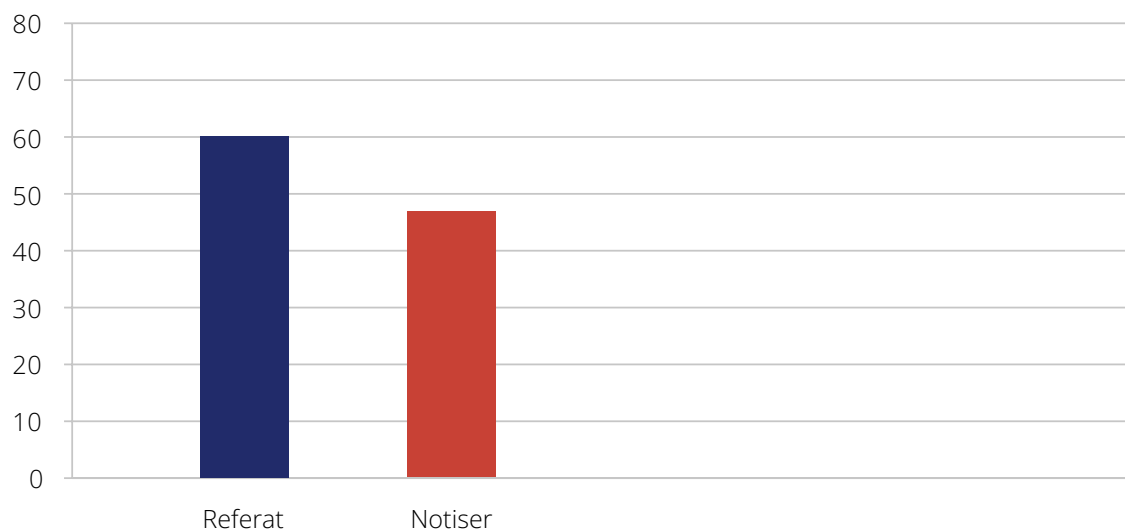
Antal inkomna, avgjorda och balanserade mål under 2023–2025

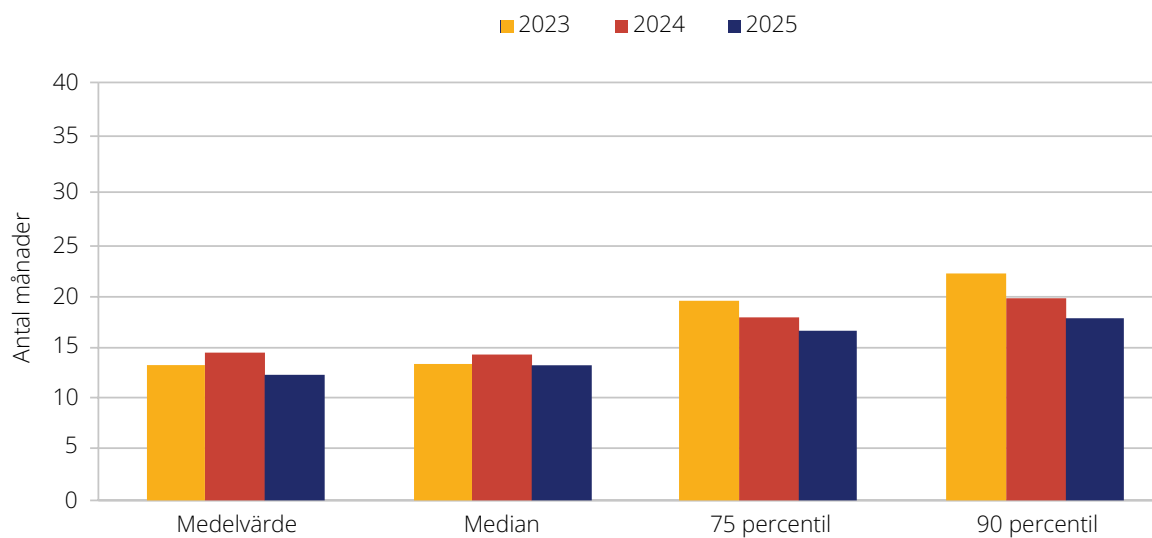
Avgjorda mål per målkategori under 2025

Antal referat och notiser under 2025

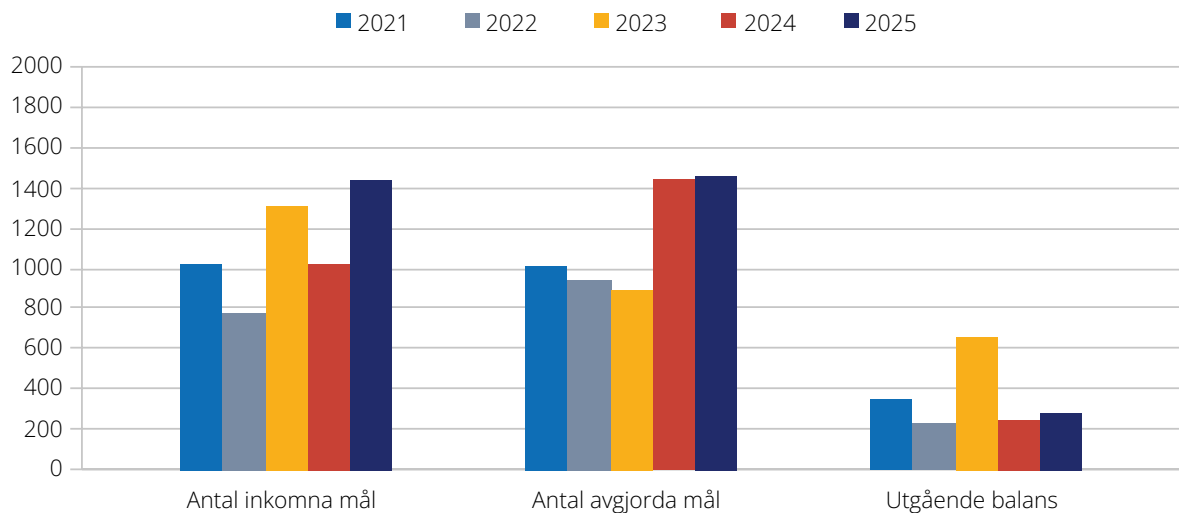

Antal månader från inkommande till avgjort i mål med beviljat prövningstillstånd under 2023–2025

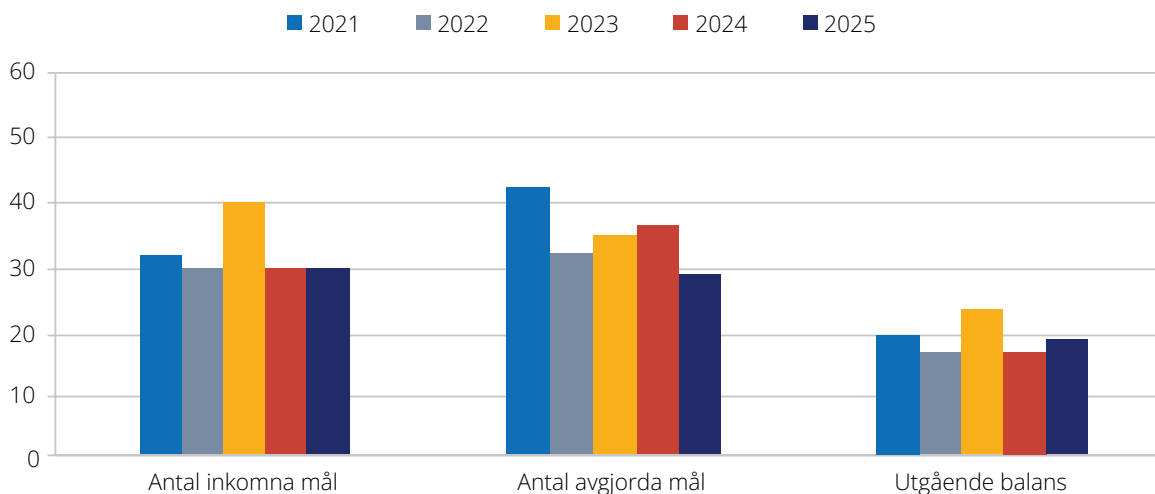
SKATT

Antal inkomna, avgjorda och balanserade skattemål under 2021–2024

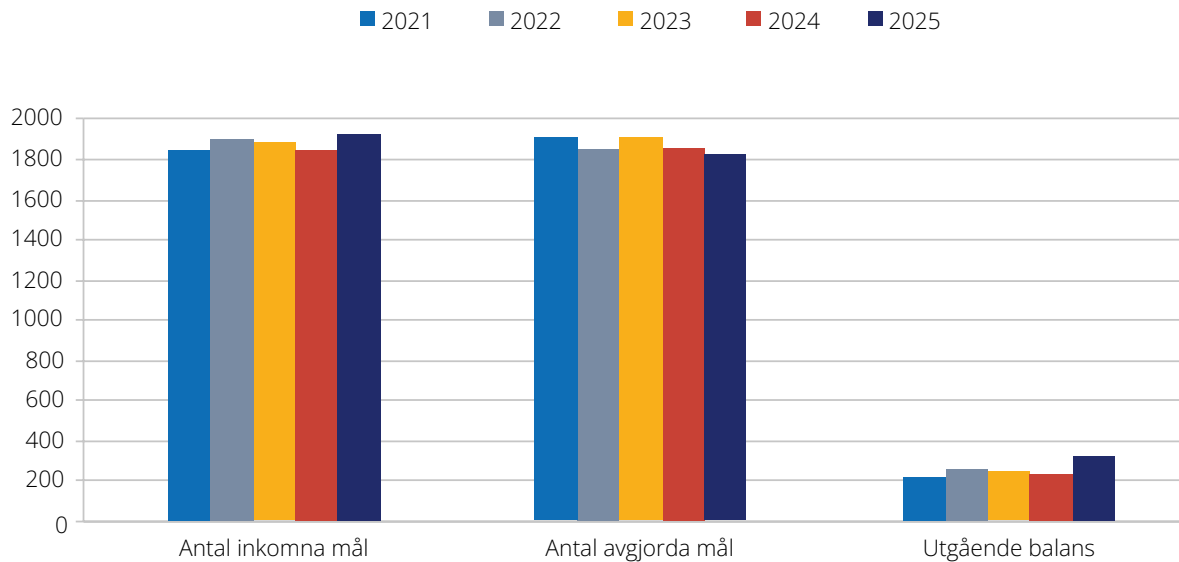
FÖRHANDBESKED

Antal inkomna, avgjorda och balanserade mål rörande förhandsbesked från Skatterättsnämnden under 2021–2025

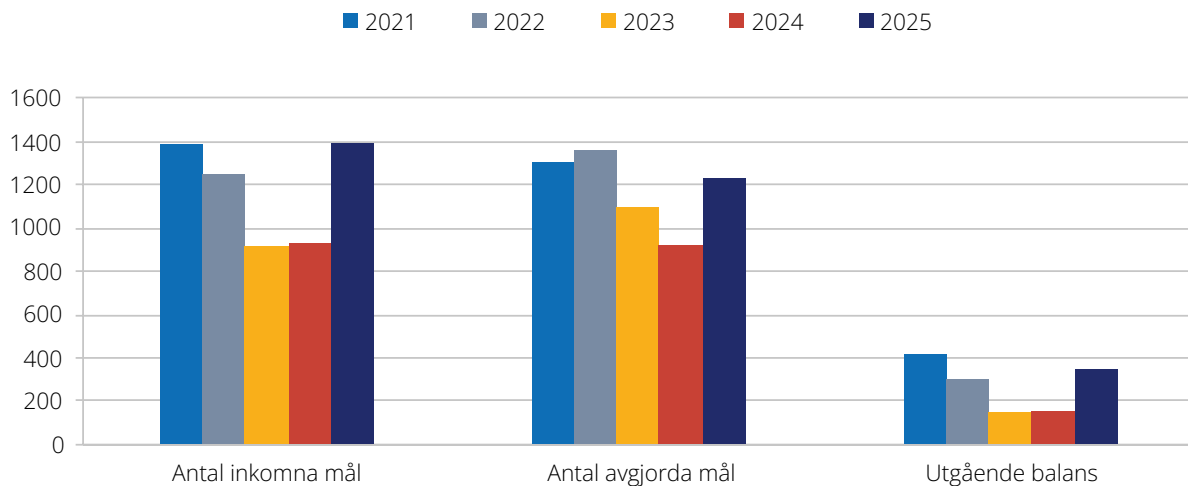
TVÅNGSVÅRD

Antal inkomna, avgjorda och balanserade tvångsvårdsmål under 2021–2025

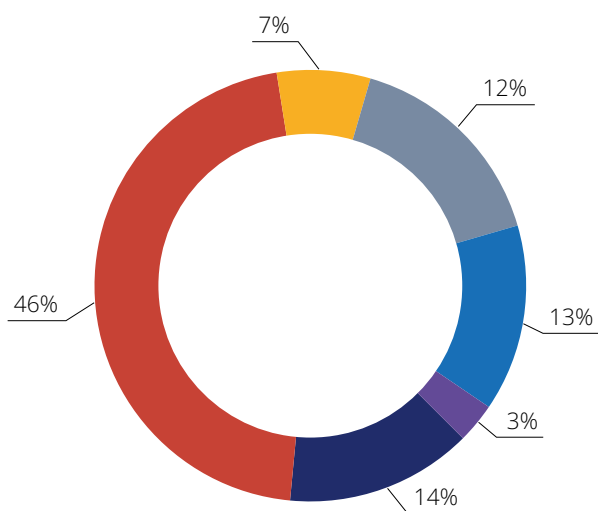
SOCIALFÖRSÄKRING

Antal inkomna, avgjorda och balanserade socialförsäkringsmål under 2021–2025

MEDARBETARE

Fördelningen av medarbetare under året 2025

- Justitieråd
- Justitiesekreterare inkl. beredningschefer
- Beredningsjurister
- Domstolshandläggare
- Administrativ personal inkl. chefsadministratör
- Kansli inkl. administrativa fiskaler, kanslichef och årsboksredaktör

*Kanslichefen Katarina Grén och
beredningschefen Petra Andersson*

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR